

Kaffeförbud på 1700-talet

Det var förbjudet att dricka kaffe i Sverige, flera gånger under 1700-talet. 1756 förbjöd riksdagen import av kaffe. Den gången var det bondeståndet som drev på ett förbud, lite som ett straff för att det hade blivit förbjudet att bränna eget brännvin för husbehov. Senare hävdes förbudet och ersattes av höga importtullar istället. Genom att lägga höga skatter på varor som Sverige importerade från andra länder blev de dyrare att köpa här. På så sätt hoppades riksdagen och regeringen att färre skulle köpa dem.

Under 1700-talet hade Sverige och många andra länder ofta en *protektionistisk* politik. Rent nationalekonomiskt gick det ut på att importera så lite som möjligt och exportera så mycket som möjligt. På så sätt hoppades myndigheterna att mer pengar skulle stanna kvar i landet, och att Sverige skulle bli rikare.

Ett sätt att importera färre varor, var att förbjuda dem. Överflödsförordningarna var regler som begränsade användningen av lyxprodukter som många gånger inte gick att tillverka med inhemska råvaror. Hit hörde kaffet. På 1790-talet har vi lämnat frihetstiden, men den ekonomiska politiken är sig lik. Sverige förbjöd kaffe 1794-1796 och 1799-1802.

1799 målade konstnären Martin Rudolf Heland *Kaffebeslaget*. Lagens hantlangare överraskar ett sällskap med damer som skyndar sig att försöka dölja att de suttit och druckit kaffe och spelat kort. En kvinna bär undan hela bordet, och både mjölkkanans innehåll och spelkortet far åt alla håll. En annan av kvinnorna sörplar ur den sista skvätten kaffe och rör sig ut ur rummet med brickan. Kvinnan i den gröna klänningen försöker gömma kaffekannan i sina kläder och den vitklädda kvinnan med hatt verkar försöka stoppa eller uppehålla männen som klampat in i deras kaffekalas. På kakelugnens hylla mellan dem står kaffekvarnen framme.

Den kortare av herrarna har en brun peruk över sitt gråa hår. De av damerna som har hatten på inomhus är troligtvis på besök – då var det vanligt att behålla huvudbonaden på. Klänningarna har hög midja och modellen är typisk för sekelskiftet 1800.

Du kan skriva ut målningen och elevfrågorna som finns på nästkommande sidor. Facit hittar du allra sist i lärarhandledningen.

CAFÉ-RESTAURET.

SSM 108 190

Till dig som är elev

Konstnären Martin Rudolf Heland levde 1765-1814. Han målade tavlan *Kaffebeslaget* 1799. Det året blev det förbjudet att dricka kaffe i Sverige. Nu ska du göra en bildanalys av målningen, och sedan fundera över vad tavlan berättar för historia.

Uppgift 1: Bildanalys

1. Beskriv bilden – vad ser du?
2. Vad gör de olika människorna i bilden? Hur är de klädda? Är det flest kvinnor eller män i bilden?
3. Vilka yrken tror du att människorna har? Vad i bilden gör att du får information om deras yrken?
4. Vilken samhällsklass tror du att människorna tillhör? Är de arbetare, bönder, medelklass eller överklass? Tillhör de olika grupper?
5. Vad ser du i bakgrunden?
6. I vilken miljö utspelar sig bilden? Hur kan du se det?
7. Vilken tid utspelar sig bilden på? Varför tror du det?

Uppgift 2: Källkritik och källhantering

Nu är din uppgift att avgöra vad den här målningen berättar om historien. Markera vilka av meningarna som stämmer!

1. Målningen berättar om när det var förbjudet att dricka kaffe i Sverige.
2. Målningen är från samma tid som kaffeförbudet den berättar om.
3. Målningen ger information om hur det såg ut i ett hem på 1700-talet.
4. Målningen bevisar att alla hade husdjur på 1700-talet.
5. Målningen bevisar att det fanns fler kvinnor än män på 1700-talet.
6. Målningen berättar hur människor kunde roa sig på 1700-talet.
7. Målningen bevisar att kaffe var vanligt på 1700-talet.
8. Målningen ger information om hur människor klädde sig på 1700-talet.
9. Målningen visar hur det var att vara fattig på 1700-talet.
10. Vi kan använda målningen som en historisk källa för att lära oss saker om 1700-talet.

Facit uppgift 2: Källkritik och källhantering

Nu är din uppgift att avgöra vad den här målningen berättar om historien. Markera vilka av meningarna som stämmer! **Fet = stämmer**

- 1. Målningen berättar om när det var förbjudet att dricka kaffe i Sverige.**
- 2. Målningen är från samma tid som kaffeförbudet den berättar om.**
- 3. Målningen ger information om hur det såg ut i ett hem på 1700-talet.**
4. Målningen bevisar att alla hade husdjur på 1700-talet.
5. Målningen bevisar att det fanns fler kvinnor än män på 1700-talet.
- 6. Målningen berättar hur människor kunde roa sig på 1700-talet.**
7. Målningen bevisar att kaffe var vanligt på 1700-talet.
- 8. Målningen ger information om hur människor klädde sig på 1700-talet.**
9. Målningen visar hur det var att vara fattig på 1700-talet.
- 10. Vi kan använda målningen som en historisk källa för att lära oss saker om 1700-talet.**